

Reforma nastavnih planova i programa

Reforma obrazovanja od presudnog je značaja za trajnu stabilnost Bosne i Hercegovine. Misija OESS-a u Bosni i Hercegovini razmatra pitanja, kao što su sadržaji nastavnih planova i programa, politička osnova za provedbu reforme, te školsko ozračje, kako u učionici, tako i izvan nje, u cilju poticanja znanja, stavova i pogleda na svijet, neophodnih za konstruktivno društveno angažiranje.

Misija OESS-a još od 2002. godine daje izravnu potporu radu na reformi nastavnih planova i programa za osnovne i srednje škole, zagovarajući takve obrazovne standarde u Bosni i Hercegovini (BiH), u kojima se ogledaju opće vrijednosti ljudskih prava, te suvremeni pristup obrazovanju, uobičajen na područjima država članica OESS-a. Zajedničkim naporima Misije OESS-a i partnerskih organizacija, uložnim tijekom proteklih godina, uspješno je podržana reforma i osuvremenjivanje udžbenika povijesti, u što spada: uklanjanje uvredljivog sadržaja i sadržaja koji potiče na mržnju, poduzimanja aktivnosti usmjerenih na daljnju reformu, uvođenje elemenata tolerancije i različitosti u udžbenike i nastavne planove i programe, te organiziranja seminara za obuku autora udžbenika, recenzenta i nastavnika.

Osim činjenice, da su suvremeni standardi za nastavni plan i program i udžbenike neophodni u bilo kojoj demokratskoj državi, u poslijeratnom obrazovnom sustavu u BiH, oni bi poslužili i kao dugoročno rješenje problema. U ove probleme spadaju: asimilacija i segregacija, utemeljeni u odvojenim nastavnim planovima i programima tri konstitutivna naroda; praksa organiziranja prijevoza učenika u jednonacionalne škole; postojanje sustava „dviije škole pod jednim krovom“; te problem s predmetima svrstanim u nacionalnu skupinu predmeta, u kojima se i dalje osjeća izuzetna jednostranost u pristupu. Većina nastavnih planova i programa nalazi se u postupku revidiranja, pa Misija OESS-a koristi ovaj pozitivan zamah da se postavi i pitanje postojećih diskriminatornih i pristranih elemenata.

U Misiji OESS-a radi se na uspostavi takvih standarda nastavnih planova i programa, koji bi se zasnivali na ishodima učenja, i takvih sposobnosti, koje bi proistekle iz suvremenih ciljeva učenja, a

kojima se promovira inkluzivnost u najširem smislu i poštovanje postojanja raznolikosti među učenicima. Ovim se postupkom teži uvesti nova metodologija, kako u program obuke budućih nastavnika i nastavnika u radnom odnosu, tako i u reformu zakonskih propisa, koji se bave ovom tematikom. Glavni partneri Misije OESS-a u BiH za ovu oblast su: Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje (Agencija za obrazovanje), pedagoški zavodi, ministarstva obrazovanja s Ministarstvom civilnih poslova i Konferencijom ministara obrazovanja.

Iznažanje dugoročnih rješenja

Preko nastavnih planova i programa, u svojoj njihovoj sveobuhvatnosti, te školskoga ozračja i svakodnevnih prakse u obrazovanju, mnogim školama u BiH omogućeno je da, velikim dijelom ili čak isključivo, zadovoljavaju potrebe pripadnika većinskih naroda. Ovim se stvara veoma ozbiljna situacija za BiH, državu u kojoj poslije rata živi više naroda, koji su razne vjeroispovijedi, i u kojoj bi svi trebali biti ravnopravni glede mogućnosti koje pruža obrazovanje. Rušenje barijera među djecom i udaljavanje od diskriminatornog djelovanja, od izuzetnog su značaja za dobrobit djece i mladeži u BiH, kao i za utemeljenje budućnosti u kojoj svi imaju mogućnost da pohađaju nastavu sa svojim vršnjacima i da se obrazuju u sredini koja je prijatna, dobronamjerna i sigurna.

Nastava povijesti

Podijeljenost nastavnih planova i programa, kao i postojanje tri različite i, uglavnom, međusobno suprotstavljene verzije povijesti

u nastavnim planovima i programima u BiH, predstavljaju znatnu prijetnju mogućnosti stvaranja zajedničkog osjećaja građanske svijesti i buduće društvene povezanosti u BiH. Prepoznajući važnost nastave povijesti u postkonfliktnom društvu, Misija OESS-a surađivala je s drugim međunarodnim organizacijama na osuvremenjivanju nastave povijesti, kroz poboljšanje udžbenika i nastavnih metoda koji se sada koriste u školama u BiH.

Kako bi se napravio pomak glede ovoga pitanja, skupina lokalnih stručnjaka, uz potporu Misije, izradila je *Smjernice za pisanje i ocjenu udžbenika povijesti za osnovne i srednje škole u BiH*, koje su usvojila sva ministarstva obrazovanja. Nova, i znatno bolja, generacija udžbenika, objavljena je sukladno *Smjernicama*, dok je, zahvaljujući zajedničkom naporu Vijeća Europe i Misije OESS-a, napisan i objavljen *Priručnik za nastavnike o nastavi suvremene povijesti u školama*, te dostavljen školama. Misija sada radi na projektu pod nazivom: *Povijest za budućnost – kroz obrazovanje ka pomirenju*, kojim se nastoje utemeljiti zajednička načela, rezultati i standardi u nastavi povijesti u cijeloj BiH, kako bi se stvorili uvjeti za stvaranje zajedničke osnove za stjecanje znanja, kulture i općeljudskih vrijednosti za sve učenike.

Učenje o religijama

Misija OESS-a u sustavu obrazovanja u BiH, daje i potporu uvođenju međureligijskih komponenti u vjersku izobrazbu. Misija, nadalje, radi na tome da omogući da učenici i roditelji, koji se odluče na nepohađanje nastave iz vjeronauka, ostvare svoje pravo na tzv. alternativne predmete, i daje potporu obrazovnim vlastima u iznalaženju sustavnih rješenja za ovakve učenike, kao i mogućnost izbora.

Nastava iz književnosti i jezika

U cilju smanjenja djelovanja segregacijske i diskriminacijske prakse na osnovu jezika u školama u BiH, Misija OESS-a promovira uvođenje sveobuhvatnije prakse i metodologije rada u škole. Bez obzira na to što se sva tri konstitutivna naroda u BiH mogu razumjeti na jezicima koje koriste, jezično obrazovanje gubi

svoju osnovnu svrhu, tj. komuniciranje, a nastava iz književnosti, uglavnom, koristi se za jačanje nacionalne pristranosti. Misija OESS-a surađuje s domaćim i međunarodnim partnerima na stvaranju sustavne strategije po svim aspektima nastave iz jezika, a osobito na analizi udžbenika i čitanki, te na obuci autora udžbenika i nastavnika, gdje stječu saznanja o novim metodološkim pristupima i standardima nastavnih planova i programa, koji se zasnivaju na ishodima učenja i na promicanju sposobnosti učenika.

Učenje o nacionalnim manjinama u BiH

Misija OESS-a radi na tome da se stvore uvjeti da podučavanje i učenje o 17 nacionalnih manjina u BiH postane sastavni dio obrazovanja svakog učenika, čime bi se uvidjelo i bolje razumjelo bogatstvo raznolikosti u BiH. Izvanproračunskim projektom, pod nazivom *Kaleidoscope*, provedenim u cijeloj BiH, pomoglo se, kako nastavnicima, tako i učenicima, pri stjecanju znanja o kulturi, baštini, podrijetlu, tradiciji i običajima nacionalnih manjina koje žive na tlu BiH. Učenicima se sada lakše suprotstaviti predrasudama i to promoviranjem empatije (poistovjećivanja), vrijednosti sadržanim u raznolikostima, te međukulturološkog razumijevanja.

Seminari za nastavnike

Izrazito značajan segment svih gore navedenih aktivnosti predstavljaju seminari za nastavni kadar. Sadašnji sustav stručnog usavršavanja u BiH, kako budućih, tako i nastavnika u radnom odnosu, pokazao se kao nedostatan, te nastavnici obično nisu dostatno informirani, odnosno obrazovani, o dešavanjima u oblasti nastavnih predmeta koje predaju. Kako bi se ovo riješilo, Misija OESS-a surađuje sa stranim i domaćim partnerima, kako bi omogućili da načela *EU okvira ključnih kompetencija za nastavnike*, budu sustavno prihvaćena na cijelom teritoriju BiH. Misija teži stvaranju uvjeta za sustavnu edukaciju nastavnika, i to sukladno prihvaćenim standardima, te stremljenju ka takvoj djelotvornosti u smislu postizanja vidljivih rezultata u obrazovnom procesu.

Misija OESS-a u Bosni i Hercegovini pomaže BiH u ispunjenju obaveza koje je ona preuzela kao država članica OESS-a i napredovanju ka ostvarenju svog deklariranog cilja pridruživanja euroatlantskim integracijama, tako što jača sigurnost i stabilnost, putem završetka izgradnje mira unutar daytonskog okvira, i razvija inkluzivni politički diskurs i demokratski odgovorne institucije koje poštuju raznolikost, promoviraju konsenzus i poštuju vladavinu prava. Misija ima sveobuhvatan i integriran pristup putem svoje nazočnosti na terenu, što odražava naglasak na razvijanje povezanih zajednica i na pravodobno identificiranje prepreka napretku.

www.oscebih.org
